

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τὸ Ξεσκάτωμα

Τὸν εἶχα δεῖ ἀπὸ μακριὰ κι ἄλλες φορές τελευταῖα. Κάθε φορά ὅμως ὑπῆρχαν διάφορα ἐμπόδια καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τὸν φωνάξω. Πάντως, ἀπὸ τὶς ὧρες πού τὸν ἔβλεπα στὴν ἴδια ὄλο περιοχὴ, ἀπὸ τὰ ροῦχα του καὶ τὸ ὕψος, ἔβγαλα τὸ συμπέρασμα πὼς ἔμενε καὶ δούλευε τώρα πιά στὴν πόλη μας. Κι ἔτσι ἦμιον ἀρκετὰ βέβαιος πὼς κάποια μέρα θὰ τὸν σταυρώσω καὶ θὰ τὰ λέγαμε, ἂν ἦταν βέβαια πὶὸ βολικὲς οἱ συνθήκες. Καὶ πράγματι, τὶς προάλλες, καθὼς πήγαινα σχεδὸν ἀμέριστος στὸ δρόμο κρυφοκοιτάζοντας τὶς ὁμορφιὲς τοῦ κόσμου τούτου — ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, τὰ χερουβείμ καὶ τὰ σεραφεῖμ — νάσου καὶ ξεπροβάλλει ἀπέναντί μου γεροδεμένος καὶ λαμπερὸς μὲ μιὰ γλυκιὰ κοπελίτσα στὸ πλευρὸ του. Ἄναφτερούγησα. Αὐτὸς ὅμως κατέβασε τὸ κεφάλι, κοκκίνησε ὡς τ' αὐτιά, κι ἔδειχνε γενικὰ πὼς θὰ προτιμοῦσε νὰ μὴ μὲ εἶχε συναντήσει. Ξέροντας τὸν μᾶλλον παιδιάστικο λόγο τῆς ταραχῆς του, καὶ μὴ ἐννοώντας νὰ ξαναχάσω τὴν εὐκαιρία ἢ νὰ ἐπιτρέψω σὰ μεγαλύτερος νὰ παγιωθεῖ καμιά κατάσταση ψυχρότητας, σταμάτησα μὲς στὴ μέση στὸ πεζοδρόμιο καὶ τὸν ἀνάγκασα τελικὰ νὰ σταθεῖ καὶ νὰ μοῦ μιλήσει. Βιάστηκε νὰ μοῦ συστήσει τὴν κοπέλα του ἣταν μνηστή του. Πρόσθεσε κατόπι πὼς ἀπὸ τότε πού ἀποστρατεύτηκε, δούλευε σὲ μιὰ ἀντιπροσωπεῖα στὴν πόλη μας καὶ πὼς σκόπευε νὰ ἐγκατασταθεῖ ἐδῶ ὀριστικά. Πάντως, ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα πού μοῦ μιλοῦσε ἔδειχνε ἰδιαίτερα ἀνήσυχος, πράγμα πού μ' ἔκαμνε νὰ γελᾶω ἀπὸ μέσα μου καὶ νὰ νιώθω ὅπως ἡ γάτα μὲ τὸ ποντίκι. Ἄν ἦταν ποτὲ δυνατὸ νὰ ξεφύγει ἀπὸ μένα κoubέντα σχετικὴ μὲ κείνο τὸ πάθημά του. Παιδιά εἶναι ὅμως — τί νὰ τὰ κάνεις; Ἄπὸ λόγο σὲ λόγο ἡ ἀτμόσφαιρα ἡμέρεψε καὶ χωρίζοντας εἴμασταν ὄλοι, θαρρῶ, κατευχαριστημένοι. Καὶ εἶμαι σίγουρος πὼς θὰ 'πε καλὰ λόγια γιὰ μένα στὴν ἀρραβωνιαστικιά του. Εὐτυχημένη ἡ κοπελίτσα, συλλογιόμουνα. Καὶ ἤξερα πολὺ καλὰ τί λέω.

Τὸν γνώριζα ἀπὸ καιρὸ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ τῆς. Τυχαῖα ἐντελῶς τοῦ εἶχα παρασταθεῖ, ὅταν σὲ κάποιο διαγωνισμὸ γιὰ κάτι θέσεις, βρέθηκε σὲ μεγάλη ἀνάγκη. Ἦταν ἡ ἀρχαία ἐκείνη ἐποχὴ πού ἡ χώρα μας ἦ κατακαυμένη ἀνεγεννᾶτο καὶ πάλιν ἐκ τῆς τέφρας τῆς. Ἐπιτηροῦσα σὲ αἰθουσα κάποιας σχολῆς θηλέων. Μαζὶ μου ἦταν καὶ μιὰ ἐπιτηρήτρια ὀλοφάνερα κακιά καὶ ἀσχημὴ σὰν καλοπόδι. Αἰσθήματα βαριά περιτύλιγαν τὴν καρδιά μου.

Ὅταν δόθηκαν τὰ θέματα, ἀνέλαβα ἐγὼ νὰ ἀναλύσω καὶ πάλι στοὺς ὑποψήφιους τὸν ἐξωφρενικὸ ἐκείνο φετρά, πού οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ἔλεγε τὰ ἀκόλουθα: «Οὐδεὶς καὶ δι' οὐδένα λόγον θὰ ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης μέχρι πέρατος τοῦ χρόνου τῆς γραπτῆς ἐξετάσεως». Ἀφοῦ ἐξήγησα τ' ἀνεξήγητα, τὰ παιδιά σκοτεινιασμένα ἄρχισαν νὰ γράφουν.

Σὲ λίγο στὸ βάθος τῆς αἴθουσας κάποιος ὑποψήφιος κάτι ἔλεγε στὴν ἐπιτηρήτρια. Ἀντήχησε ἓνα αὐστηρὸ «ἀπαγορεύεται», ὁ νεαρὸς ξαναμίλησε, κι αὐτὴ τοῦ ξαναφάναξε ἐκνευρισμένη: «Γράφετε - θὰ σᾶς πάρω τὴν κόλλα». Ὅστερα ἀπ' αὐτὰ ὁ ὑποψήφιος ἐξαφανίστηκε. Ἀπὸ μακριὰ καθόλου δὲ φαινόταν.

Πλησίασα. Εἶχε ἀκουμπήσει τὸ μοῦτρο του στὸ θρανίο καὶ κρατοῦσε τὸ κεφάλι του μὲ τὰ δύο του χέρια. Ἦταν καταῖθρωμένος καὶ γύρω του πλανιόταν μιὰ πηχτὴ βρώμα. Τὰ κατάλαβα ἀμέσως ὅλα, δὲν εἶπα ὅμως λέξη. Αὐτὸ πού φοβόμουνα εἶχε κιόλας γίνει. Τὸ πράγμα θὰ μπορούσε νὰ γίνει ἀστεῖο, ἂν ἔπιανε ὄλους μας καμιά τέτοια ἐπιδημία καὶ ἰδίως τὴν ξυλοπινάκα τὴν ἐπιτηρήτρια, πού κοιτάζε τόσο χαϊρέκακα πρὸς τὸ νεαρό. Ἐτρεξα κατὰ τὴν πόρτα, μὰ ὅπως τὴ Μαρία τὴν Αἴγυπτία κάτι τὸ ἀόρατο μὲ σταμάτησε. Δὲν ἐπιτρέπονταν οὔτε κι ἡμεῖς νὰ βγοῦμε ἀπ' τὴν αἴθουσα. Ὅποιος εἶχε συγχουριά ἢ κόψιμο, ἦταν χαμένος. Καὶ μεγαλοφυΐα νὰ ἦσουν, στὶς ἀνώτατες σχολές καὶ τὶς ὑπηρεσίες δὲν ἔμπαινες τότε, ἂν σ' ἔπιανε χεζοβολιὸ ἢ συγκοκατούρημα. Τόλμησα τέλος ἓνα βῆμα ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα. Ἀπελπιστικά ἔρημος ὁ τεράστιος διάδρομος σὰ λαϊκὸ νοσοκομεῖο. Ἀλλήμονο στὸ φιλότιμό μας ὅμως, καὶ προσάντων ἀλλήμονο στὸ παιδί, ἂν σ' αὐτὰ τὰ χάλια περιμέναμε νὰ περάσει ὁ χρόνος. Στήθηκαν πλάι στὴν πόρτα. Οἱ ὑποψήφιοι ὀργιάζαν κιόλας στὸ κλέψιμο. Μέχρι καὶ ἀστεϊάκια ἔλεγαν ἀναμεταξύ τους. Πολὺ πού μ' ἔνοιαζε. Κάποια στιγμή πέρασε ὁ κύριος Ἐπιστάτης. Ἐπιστάτης καὶ σπιοῦνος συνάμα, γιὰ νὰ εἶμαστε ἀκριβολόγοι. Τοῦ εἶπα νὰ καλέσει ἀμέσως τὸν προεδρεύοντα. Ὁ κύριος Πρόεδρος —Κοῦρκος τὸ παρατσούκλι του— ἄλλες φορὲς εἶχε τὸ συνήθειο νὰ 'ναι ἀργὸς κι ἀσώκωτα βαρὺς, μὰ τώρα ἔφτασε τρεχάτος καὶ κατακκόκινος, σὰ νὰ μωρίστηκε κάτι. Τὸν ὀδήγησα στὸ ταπεινωμένο παλικάρι. Ὁ Κοῦρκος ἔπιασε τὴ μαλακιά μύτη του. Συγχρόνως ἀκούστηκαν γελᾶκια ἀπὸ κάτι τσουλίτσες, πού μὲ τὸ ἀζημίωτο παρίσταναν καὶ τὶς ὑποψήφιες. Ὁ Κοῦρκος ἀφοῦ ἀφαιρέθηκε, ξεφούρνισε τὴ μεγάλη του φράση: «Ἀτυχήσατε, ἀγαπητέ μου, ἀτυχήσατε». Κι ἄπλωσε γιὰ ν' ἀρπάξει τὴν κόλλα. Τὸ παιδί τὴν τράβηξε. «Τὰ ξέρω, ψιθύρισε, τὰ ξέρω ὅλα. Μὰ, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γράψω ἔτσι». «Ἄν θέλετε συνεχίστε, ἔτσι ὅπως εἴστε. Ὁταν βγεῖτε ὅμως ἔξω, τὸ χάνετε τὸ γραπτό», εἶπε ὁ Κοῦρκος. Τὰ γέλια εἶχαν φουντώσει γιὰ καλά. Ὅλοι ἦταν γυρισμένοι καὶ κοιτάζαν. Τὸ παιδί παράτησε τὴν κόλλα. Ὁ Κοῦρκος ξαναφούσκωσε. Τὸ «χειρίσθη» κι αὐτὸ τὸ θέμα — ὄχι παίζουμε.

Πῆρα τὸ δυστυχημένον παλικάρι καὶ τὸ πήγαινα πρὸς τὸ ἀποχωρητήριο. Ὁ Κοῦρκος τὸ κατόπι μας. Μὲ ἀνάγκασε νὰ μῶ κι ἐγὼ μέσα στὸ καμινέ. «Μπορεῖ νὰ 'χει κανέναν πομπό», μοῦ σφύριξε ὁ μπουμπούνας.

Τὸ ἀποχωρητήριο εἶχε δύο χώρους. Στὸν πρῶτο ἦταν τὸ λαβομάνο καὶ στὸν ἄλλο ὁ ἀπόπατος. Στάθιρα φυσικὰ στὸν πρῶτο. Καὶ νὰ 'θελα νὰ μῶ στὸν ἄλλο, δὲ χωρούσαμε. Ἡ μέσα πόρτα δὲν ἔκλεινε καλά, ὄλο ἄνοιγε, κι ἀπὸ μιὰ στιγμή καὶ πέρα φάνηκε ὀλόγιμο τὸ ἀνυπεράσπιστο χωριατόπουλο. «Μεγαλοφυΐς», συλλογιόμουν, «μεγαλοφυΐς», κι ἐννοοῦσα φυσικὰ τὴ λέξη μὲ τὴν ἀρχικὴ τῆς ἔννοια, ἔτσι

καθώς έβλεπα τὰ μαραμένα μα παρόλ' αὐτὰ τεράστια ὄργανά του, πού σά νά θρηνοῦσαν κι ἐκεῖνα τοῦ δυστυχημένου γένους μας τὴν κατάντια. «Ίδου, ὁ πομπὸς τοῦ Κούρκου», σκέφτηκα. Καὶ τί πομπὸς! Καὶ θωρώντας τα ἄρχισα νά ψιθυρίζω τὸ γνωστὸ στιχάκι, πού 'χει κυκλοφορήσει ἀπ' τὶς πρώτες κιόλας μέρες τῆς ἡττας τοῦ '97:

*Οὐδεις ἀνέστη,
τὸ πᾶν ἐχέσθη*

Μετὰ τὸ καθάρισμα ἔβαλε μονάχα τὸ παντελόνι του. Τὸ σῶβρακο μὲ τὴν «ὑδαρῆ ἀποσάτην» τὸ ἔκαμε δεματάκι καὶ τ' ἄφησε σὲ μιὰ γωνιά - σκάνδαλο καὶ αἰνίγμα γιὰ τὴ σχολὴ τῶν θηλέων.

Ὁ Κούρκος ἀπέξω μᾶς παραμόνευε. Ἦθελε νά μᾶς τονίσει πὼς ὁ ὑποψήφιος μολονότι παρέδωσε τὸ γραπτό του, δὲν μπορούσε νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ χῶρο τῶν ἐξετάσεων, προτοῦ παρελθεῖ «ὁ κεκανοτισμένος χρόνος». Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ὑπῆρχε στὴν ἐξέταση, καὶ χωροφύλακας. Ἀλλὰ κι ἐγὼ δὲν μπορούσα νά ξαναμπῶ στὴν αἴθουσα, παρόλο πού οἱ ὑποψήφιοι εἶχαν ἀλαλιάσει στὸ κλέψιμο τὴν ἀγιοῦσα. Τόσο τὸ καλύτερο, ἤμουν μὲς στὴ χαρὰ μου. Ἐνιωθα σχεδὸν εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ νεαρό.

Καθισμένοι σὲ μιὰ γωνιά τοῦ διαδρόμου σιγομιλούσαμε. Θέλοντας καὶ μὴ ἔμαθα ἀρκετὰ γιὰ τὴ ζωὴ του. Ἦταν ἀπ' τὰ παραμεθόρια. «Μαύρη ζωὴ πού κάνοῦμε, ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες». «Ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, τόσο ἡ μελαγχολία τὸν κυρίευε. Δὲν τὸν πείραζε καὶ πολὺ ὁ ἀποκλεισμός του ἀπὸ τὶς ἐξετάσεις. Τὸ ρεζίλημα ἦταν πού τὸν ἔκαιγε μπροστὰ σὲ τόσοις νέους. «Εἶναι καὶ καναδυὸ συγχωριανοὶ μου μέσα», εἶπε σὰ νά παραμιλοῦσε.

Γιὰ νά τὸν παρηγορήσω ἔβαλα μπρὸς τὰ μεγάλα μου μέσα. Ἀρχισα νά διηγούμαι μερικὰ ἀπ' τὰ κατὰ καιροὺς παρόμοια παθήματά μου. Γέλασε τ' ἀχειλί του, τὸ ματάκι του πῆρε νά ξαστερώνει, κι ἐγὼ συνέχιζα μὲ περισσότερο κέφι. Ἄλλωστε, γιὰ νά 'μαι εὐλικρινής, αὐτὸ τὸ θέμα μὲ θέλγει.

«...Μιὰ φορὰ, θά 'μουν ἔξι χρονῶ, χέστηκα ἀπογευματάκι μέσα στὰ Καμένα, στὴν πλατεία Δικαστηρίων δηλαδή. Ἐκεῖ ἀκριβῶς πού ἔχουν σκάψει γιὰ νά χτίσουν τὰ δικαστήρια, κι ὕστερα τὸ μετάνοικσαν γιὰτὶ βρῆκαν κάτι ἄρχαία. Μολονότι εἶχε τόσοις λάκους, θάμνους ψηλοὺς καὶ ντουβαράκια μισογρεμισμένα, ἐγὼ ντροπαλὸς δὲν ξεροκάθισα ἐκεῖ, γιὰτὶ ὑπῆρχε πιθανότητα νά μὲ δοῦνε ἀπ' τὰ γύρω μπαλκόνια —καλοκαιριάκι ἦταν καὶ καθόντουσαν γιὰ φρέσκο— μὰ ἔτρεξα στὸ σπίτι, βρῆκα κλειδαμένα, ξαναγύρισα στὴν πλατεία, κάθισα σ' ἓνα ντουβαράκι σφιγμένος κι ἐκεῖ χωρὶς νά τὸ περιμένω κάποια στιγμή μοῦ ξέφυγαν. Εὐτυχῶς ἦταν πολὺ σφιχτά, ἀπὸ κείνα τὰ σκληρὰ πού πιέζουν καὶ πονοῦν σὰν κανένα ρόπαλο ἐκ τῶν ἔσω. Πάντως, ἀκόμα θυμάμαι πὼς πήγαινα πρὸς τὸ σπίτι, ὅταν νύχτωσε...

Τὴν ἄλλη φορὰ πού ἔγινε κάτι παρόμοιο, ἤμουν ἀρκετὰ μεγάλος, στὴν πρώτη ἢ δευτέρα ὀχταταξίου, μὰ καὶ πάλι τὸ πράγμα δικαιολογεῖται. Εἶχαμε πάει ἡμερησία ἐκδρομὴ στὴν Ἀρετσὺ μὲ τὸ σχολεῖό μας. Ὅλη τὴ μέρα ἔτρεξα μὲ τὴν ψυχὴ μου, σκαρφάλωσα στὶς μουριές, κολύμπησα, εἶδεισα ὄλες μου τὶς ἱκανότητες, καὶ

προπάντων έφαγα άμέτρητα παγωτά, ανταλλάσσοντας τούς εικοσιοχτώ μεγάλους κεφτέδες —οί δικόι μου άκόμα δέν ξεχνούν τόν άριθμό— τά αυγά, τά κασέρια και τά τυριά, μέ παγωτά χωνάκια, μιá και τά λεφτά μου ήταν έλάχιστα. Θυμιάμι πού άπ' τήν κούραση δέν μπορούσα νά πάω στό σπίτι — τόσο πονούσαν τά ποδάρια μου. Καθόμουν άπό κατώφλι σέ κατώφλι. Μόλις έφτασα, έπεσα για ύπνο. Ξύπνησα μέσα σέ μιá σκάφη μέ νερό καυτό, όπου δυό γυναίκες μέ πλέναν και φυσικά μέ δέρναν. Θά 'ταν ξημερώματα...

Κάποτε πάλι πού είχαμε πάει επίσκεψη σέ μιá φαρμακομύτα φιλενάδα τής μαμάς μου, έμένα μου ήρθε έντονα ή ανάγκη νά τά κάνω, αλλά δέν ήξερα πώς νά τó πώ. Έξάλλου μιλούσανε συνεχώς. Γλίστρησα μέ τρόπο στην κουζίνα γυρεύοντας τή γνωστή πορτούλα τού καμινέ. Πάνω στην άπελεισία μου άστραψε έντός μου μιá μεγάλη ιδέα. Κατέβασα άθόρυθα μιá κιλογανωμένη κατσαρόλα άπ' τó ράφι, τήν έβαλα κάτω και ξεσκεπάζοντάς τήν τά 'κανα ώραία ώραία και κουλουριαστά εκεί μέσα. Ξανάβαλα σκεπασμένη τήν κατσαρόλα στή θέση τής και μισάνοιξα τó παράθυρο. Σέ λίγες μέρες έφτασαν τά μαντάτα. "Έγιναν άνακρίσεις μέ βασανιστήρια και τó τί ξύλο έφαγα ήταν άλλο πράμα..."

Τελειώνοντας τήν αφήγηση κόντευα νά τού πώ εκείνο πού συνήθως λένε στό τέλος τών παραμυθιών: «Ήμιονα κι εγώ εκεί μ' ένα κόκκινο βρακί». Γιατί, όπως θά κατάλαβε πιστεύω ό άγαπητός άναγνώστης, τά περιστατικά αυτά δέν ήταν βεβαίως όλα δικά μου κατορθώματα, τά φορτώθηκα όμως κι αυτά προκειμένου νά ταπεινώσω βαθιά τόν έαυτό μου, νά λαφύρω τή θέση τού παλικαριού και νά γίνω άκόμα πιό άστεϊός. "Αχ, «γέγονα τά πάντα τούς π'άσι», αλλά πόσοι τó έχουν εκτιμήσει;

Κάποτε έφτασε τó περίφημο «πέρας τών έξετάσεων». Χωρίσαμε μέ τó παιδί. Στην αίθουσα ό άέρας βαρύς, ή μπόχα τής άγωνίας. 'Η άγιούσα μέ κοίταζε βλοσυρά, σά νά τής ελγα φάει τó δικίο τής.

"Όταν τά πάντα τέλειωσαν και μετρήθηκαν ξανά και ξανά, μέ κάθε δυνατή καχυποψία τά γραπτά, άρχισαμε νά μαζευόμαστε στό γραφείο τού Κούρκου. Τό λαχταριστό νέο είχε, βέβαια, διαδοθεί. "Όλοι χαχάνιζαν ζητώντας άχόρταγα λεπτομέρειες. 'Η άχαρη ζωή μας είναι διψασμένη για κάτι τέτοια. "Όμως τά πολλά γέλια τους κόπηκαν άπτότομα, όταν διαπιστώθηκε πώς δέν μπορούσαμε νά φύγουμε άμέσως για φαγητό. "Έπρεπε νά συνταχτεί πραχτικό όπου νά εξιστορούσαμε τó έξιης: "Ένας ύποψήφιός χέστηκε στό βρακί του και γι' αυτό άποχώρησε τού διαγωνισμού, μολοντί τού συνεστήθη άρμοδίως ότι μπορούσε νά γράψει έστω και χεσμένο.

Τά τυπικά γράφτηκαν γρήγορα: ή ήμερομηνία, ό τόπος συνεδριάσεως, τά δνόματά μας ιεραρχικά —σιγά τόν πολυέλαιο— και οι βαθμοί μας. "Όταν όμως φτάσαμε στην αφήγηση τού περιστατικού, εκεί καμπίασαμε. Φούντωσε ή συζήτηση. Τί νά γράψουμε και πώς; Τελικά, μετά άπό έμβριθή συζήτηση περι τó ρήμα χέζω-χέζομαι, τήν άκριβή σημασία και χρήση του, τούς άνάμαλους χρόνους του, τά

συνώνυμά του, τις ρίζες του και τις φύτερες του, διατυπώσαμε ένα κείμενο πού σχεδόν καμιά σχέση δέν είχε με τὸ περιστατικό. Τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ, πάντως, φιγουράριζε μεγαλοπρεπῶς. Εὐτυχῶς, ὅλα αὐτὰ γράφτηκαν στὴν καθαρεύουσα πού σηκώνει ὄσες θέλεις ἀρλοῦμπες καὶ βρωμόλογα. Κλείσαμε τὸ πραχτικό μὲ τὸ πομπῶδες ἐκεῖνο: «Ἐφ' ὃ συνετάγη ἡ παροῦσα πράξις καὶ ὑπογράφεται ὡς ἔπεται». Ἐπογράψαμε ὅλοι ἱεραρχικὰ καὶ σὲ λίγο φεύγαμε — κούρκοι, κότες καὶ χήνες.

Πήγαῖνα ἀργὰ γιὰ τὸ σπίτι μου χειρότερα κι ἀπὸ χεσμένους. Ἐμένα ὅμως ποιὸς χριστιανὸς θὰ βρεθεῖ νὰ μὲ ξεσκατώσει;

ΕΡΣΗ ΑΝΔΡΕΟΥ

στὴ σιωπῇ

Καὶ τοῦ ἴγραφε γιὰ τὴ γυναῖκα πού τὸν εἶπε βλάκα καὶ ντενεκὲ καὶ πὼς δὲν τὸν εἶχε γεννήσει τόπος καὶ γῆ καὶ θάλασσα, μόν' ἦρθε ἀπ' τὸν ἀέρα κι ἀπ' τὸν ἀέρα πρόσμενε νὰ σιάξουν ὅλα τὰ δικά του καὶ τὰ δικά της καὶ τοῦ παιδιοῦ της. Γιατὶ μὴν ἔκανε δὰ νὰ πῆ πὼς ἦταν καὶ δικό του τ' ἀγόρι της. Οἱ γειτόνοι μάρτυρες πὼς τῷχε γεννήσει μονάχη της στὴν κάμαρη, ὅταν ἐκεῖνος ἔκλαιγε τὴ μοῖρα του — μόνο τὴ μοῖρα του, γιατί τὴ δικιά της καὶ τ' ἀγοριοῦ της τὴ μοῖρα ἤξερε κείνη νὰ τὴ διαφεντέψη — πού θὰ τοὺς παίρνανε καὶ τ' ἄλλο τὸ δωμάτιο καὶ κείνοι δὲν εἶχαν οὔτε σκουπόξυλο νὰ δαγκασουν καὶ θὰ πέθαιναν. «Ὅλο θὰ πέθαιναν, λὲς καὶ τὸν εἶχε ὁ ἡλίθιος ἀδεροφοποιτὸ τὸ θάνατο καὶ θαρχόταν σάν εἶχαν τὴν ἀνάγκη του καὶ τοὺς κάπνιζε. Μεγαλοπιανόταν βλέπεις ἀπ' ὅταν τὸν γνώρισε μὲ τις ἰδεολογίες καὶ τοὺς πατριῶτες του τοὺς βουλευτές. Τότε, πού 'ταν ὁ λόγος φτηνὸς καὶ μιλοῦσαν ὅλοι. Ὅλοι ἐκεῖνοι πού 'χαν πασχίσει νὰ πλανέψουν τ' ἀγόρι της καὶ τώρα εἶχαν βουβαθῆ. Ἐκεῖνη τώρα τοὺς ἤθελε ντέ, μιὰ πού τὸν εἶχαν φίλο, τὸ μαῦρο ἀγγελο τους, πού τὸν ἔλεγαν τις γιορτερές, τώρα νὰ τὸν πιάσουν ἀπ' τὸν ὄμο, νὰ τὸν κερᾶσουν τσικουδιά καὶ νὰ τῆς δώση τὸ παιδί. Καὶ κείνη ἤξερε νὰ τὸν τιμήση. Νὰ κανακίση τ' ἀγόρι της στὴ σιωπῇ καὶ νὰ μὴ λογαριάση οὔτε τις πόσες χαρακιὲς οὔτε τὸ αἷμα. Νὰ μὴ ρωτήση γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀν ἦταν τὴν ἀγγὴ καὶ γιὰ τὰ χέρια του τὸ μεσημέρι. Νὰ τ' ἀλείψη μόνο μύρο γιὰ νὰ τοῦ πάρη τοὺς ἰσκιους ἀπ' τὸ δρόμο καὶ νὰ μὴ τοῦ δώση φιλί, ἀφοῦ κείνος τοῦ 'χε πάρει τὸ στερνό. Νά...